

جغرافیا و روابط انسانی، پاییز ۱۳۹۹، دوره ۳، شماره ۲

پتانسیل های اکوتوریسم استان کرمان زمینه برای توسعه گردشگری آینده

محسن کمانداری*^۱، مسعود چهارراهی^۲، حشمت قربانپور^۳

۱- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه ریزی شهری دانشگاه فردوسی مشهد

۲- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا دانشگاه شهید باهنر کرمان

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۶/۰۲

چکیده :

امروزه صنعت گردشگری به عنوان بخش مهم و اصلی در اقتصاد جهانی به شمار می رود. یکی از زمینه های مهم این صنعت، توریسم طبیعت گرا یا اکوتوریسم است. سهم اکوتوریسم از صنعت گردشگری بسیار بالا و دارای جایگاه مهمی می باشد. مناطقی که از شرایط مناسب طبیعی برخوردار هستند امکان توسعه اکوتوریسم در آنها فراهم است. استان کرمان به دلیل موقعیت ویژه جغرافیایی از پتانسیل های اکوتوریستی فراوانی برخوردار است. به طور مثال تنوع آب و هوایی (آب و هوای خشک، نیمه خشک، کوهستانی، گرم و نیمه مرطوب)، تنوع مرفولوژیکی (از مناطق پست و هموار تا کوهستانهای بلند و مرتفع)، تنوع زیستی (گیاهی و جانوری)، باعث شده که سرزمین تنوع ها نام بگیرد و این تنوع ها آن چیزی است که توریست به دنبال آن می باشد. مقاله حاضر بر آن است تا ضمن بررسی پتانسیل ها، محدودیت ها و چالشهای پیش رو طبیعت گردی در استان مورد بررسی قرار گیرد. با هدف بهره گیری از مطالعات راهبردی جاذبه های اکوتوریستی سعی دارد که با ایجاد بستری برای رونق دادن به قابلیت های اکوتوریستی و فرصتهای شگرف گردشگری در کاهش نرخ بیکاری، افزایش سطح درآمد و تامین منابع انرژی در رونق بازار صنایع دستی، و ایجاد اشتغال و در نتیجه باعث توسعه مناطق طبیعت گردی در استان کرمان شد. نوع پژوهش کیفی و روش آن توصیفی - تحلیلی است. نتایج تحقیق نشان می دهد که استان کرمان علی رغم برخورداری از جاذبه های طبیعی فراوان، اکوتوریسم منطقه با مشکلاتی از قبیل مانند عدم اطلاع رسانی، عدم مشارکت افراد محلی در برنامه های توسعه طبیعت گردی، مسائل امنیتی محدودیت امکانات و زیر ساختهای پذیرایی و اقامتی و غیره در جذب طبیعت گرد مواجه است که مانع از گسترش این صنعت گردشگری در استان کرمان شده است. و در پایان به ارائه راهکارهای جهت توسعه این نوع گردشگری در این استان پرداخته شده است.

کلیدواژه: توریسم، توسعه گردشگری، اکوتوریسم، استان کرمان.

مقدمه:

در دنیای امروز، صنعت گردشگری یکی از منابع درآمد و در عین حال از عوامل مؤثر در ارتباطات فرهنگی بین کشورهاست و به عنوان گسترده ترین خدماتی جهان، حائز جایگاه ویژه ای است. از سوی دیگر توسعه گردشگری، به ویژه در کشورهای در حال توسعه عامل مؤثری در مقابله با فقر است و موجب افزایش درآمد قشرهای مختلف، کاهش بیکاری و رونق اقتصادی و در نتیجه بهبود کیفیت زندگی مردم می شود. این صنعت نه تنها از جنبه ی اقتصادی حایز اهمیت است بلکه موجب ارتقای فرهنگ روحی - معنوی مسافر، پند آموختن از تاریخ، سلامتی روح و جسم، آموختن دانش و معرفت، تقویت آداب و رسوم و سنن ملی، تأثیر مثبت آن در منش و روش زندگی مردم شهرنشین، حفظ آثار تاریخی و اصالت های قومی می شود (جعفری، ۱۳۹۰: ۱۴).

گردشگری از دیر باز با اشکال خاص خود به منظور تامین نیازهای روانی، فرهنگی، و اقتصادی انسانها وجود داشته است. یکی از شاخه های رو به رشد این صنعت، طبیعت گردی (اکوتوریسم) می باشد. توسعه طبیعت گردی همانند تمامی انواع توسعه، آثار مثبت و منفی بر محیط زیست، فرهنگ و اقتصاد جامعه میزبان بر جای می گذارد (ماهینی، ۱۳۸۸: ۱۹۰). توسعه طبیعت گردی همراه با توان محیط زیست سرزمین به عنوان یک ابزار و راهکار اثر بخش، نقش اساسی در توسعه مناطق و ارتقاء سطح زندگی جوامع انسانی و حفظ تعادل محیط زیست ایفا می نماید. ایران یکی از دیدنی ترین کشورهای جهان می باشد. کشور ما به جهت جاذبه های تاریخی جزء ده کشور اول جهان است (زنگی آبادی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۳۱-۱۳۲). امروزه سهم اکوتوریسم از صنعت گردشگری بسیار بالا و جایگاه آن در نظام توریسم جایگاه مهمی است. مناطقی که از شرایط مناسب طبیعی برخوردار هستند امکان توسعه اکوتوریسم در آنها فراهم است. استان کرمان از قطب های مهم جهانگردی و ایرانگردی کشور می باشد و به عنوان یکی از سرمایه های ارزشمند و منحصر به فرد با برخورداری از قدمت تاریخی، وجود آثار فرهنگی - مذهبی گران بها و پتانسیل های اکوتوریستی فراوان و منحصر به فرد، در قلمرو ملی و جهانی دارای شرایط ممتازی است و بیش از ۵۰۰ منبع گردشگری در استان کرمان شناسایی شده است (گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۱۳۸۷). اما به لحاظ عدم اتخاذ سیاست های مؤثر در این بخش، هنوز نتوانسته است به سهم مناسب خود در بازار گردشگری دست یابد و این امر سبب شده است تا بسیاری از معضلات اقتصادی - اجتماعی که میتواند با توسعه گردشگری مرتفع گردد همچنان در این منطقه پا بر جا بمانند. استان کرمان به دلیل موقعیت ویژه جغرافیایی از پتانسیل های اکوتوریستی فراوانی برخوردار است. تنوع آب و هوایی (آب و هوای خشک، نیمه خشک، کوهستانی، گرم و نیمه مرطوب)، تنوع مرفولوژیکی (از مناطق پست و هموار تا کوهستانهای بلند و مرتفع)، تنوع زیستی (گیاهی و جانوری)، تنوع در فرهنگ، گویش، آداب و رسوم باعث شده که سرزمین تنوع ها نام بگیرد و این تنوع ها آن چیزی است که توریست به دنبال آن است. در این تحقیق علاوه بر معرفی پتانسیل های اکوتوریستی استان که می توان بر مبنای آن گردشگری را توسعه داد

مورد بررسی و همچنین به مسائل و مشکلات که پیش روی توسعه این صنعت در استان کرمان پرداخته شده و در پایان به ارائه راهکارهایی جهت توسعه گردشگری اکوتوریسم در این استان پرداخته شده است.

ضرورت تحقیق:

با توجه به وابستگی شدید ایران به درآمدهای حاصل از نفت، پایان پذیر بودن این منبع و نوسان های قیمتی شدید آن در چند سال گذشته، لزوم تغییر در برنامه در جهت استفاده و به کارگیری منابع جایگزین به منظور رهایی از اقتصاد تک محصولی، بیش از پیش در کشور احساس می شود. در این راستا با توجه به تبدیل شدن صنعت گردشگری به یکی از صنایع برتر دنیا و توانایی بالقوه کشور در این زمینه که از لحاظ جاذبه های تاریخی در رتبه ۱۰ و از لحاظ جاذبه های فرهنگی و طبیعی در بین ۵ کشور برتر دنیا قرار گرفته است (نعمتی ۱۳۸۴:۱۰۷). بر این اساس می توان از گردشگری به عنوان یکی از بهترین گزینه های ممکن برای جایگزینی درآمدهای حاصل از نفت، کاهش وابستگی شدید به اقتصاد تک محصولی و حرکت به سمت توسعه مطلوب مناطق، نام برد. اما نکته ای که باید همیشه مد نظر قرار گیرد، شناخت دقیق و علمی قابلیت و محدودیت های هر منطقه از کشور است که به واسطه آن بتوان با اتخاذ برنامه ریزی منسجم و مدیریت کارآمد به هدف مورد نظر نائل شد. استان کرمان با برخورداری از جاذبه های طبیعی، توان بالایی برای جذب گردشگر و طبیعت گردی داشته و شناخت این قابلیت ها به منظور بهره وری بیشتر از آنها موجبات رشد صنعت گردشگری را در ناحیه فراهم آورده و به توسعه اقتصادی، اجتماعی آن را در پی داشته باشد. اما متأسفانه به دلایل مختلف، هنوز نتوانسته متناسب با قابلیت ها، از این منابع بهره برداری مناسب نماید.

اهداف تحقیق:

هدف کلی این مقاله شناسایی پتانسیل ها و محدودیت ها اکوتوریسم در استان کرمان می باشد و به تبع آن تلاش برای ارائه راهکارهای مناسب برای گسترش گردشگری منطقه مورد مطالعه، بررسی اثرات گردشگری بر توسعه آینده به عنوان فعالیتی مهم و سودآور، ایجاد مشاغل متعدد، تزریق سرمایه و ارز به منطقه و نگهداشت سرمایه در منطقه، رشد و حفظ صنایع و هنرهای دستی منطقه، ارتقای کیفیت مناظر روستایی با ساماندهی و نوسازی فضاهای مصنوعی و طبیعی، گسترش سرمایه گذاری های زیربنایی از جمله توسعه راه ها، آب آشامیدنی، بهداشت در منطقه مورد مطالعه می باشد.

مفاهیم، دیدگاه ها و مبانی نظری تحقیق:

گردشگری شامل فعالیت هایی است که شخص و یا اشخاص با اقامت و با عبور از محل زندگی به محل های خارج از محیط های روزمره خود برای گذراندن اوقات فراغت، تجارت و یا سایر اهداف در طول یک سال انجام می دهند (قره نژاد ۱۳۷۴:۳۲).

اکوتوریسم یا طبیعت گردی کوتاه شده ی واژه *Ecological tourism* می باشد. که گرایشی نو و پدیده ای نسبتاً تازه در صنعت گردشگری است (قرخلو، ۱۳۸۶: ۲۴). اصطلاح طبیعت گردی در دهه ۱۹۶۰ وارد ادبیات گردشگری شد و از همان آغاز پیدایش، به عنوان شکل جدیدی از گردشگری که توان بالقوه ای برای توسعه اقتصادی و حفاظت از منابع طبیعی داراست مورد توجه قرار گرفت (Higham, 2007: 2). کمپل (۱۹۹۹) بیان می کند که طبیعت گردی به توسعه مشاغل کوچک بومی کمک می کند، درآمد اقتصادی را افزایش می دهد، افراد منطقه را به تداوم شیوه زندگی سنتی و فرهنگ بومی تشویق می کند، به حفظ محیط زیست و در نهایت به ارزش های جامعه احترام می گذارد (کریم پناه، ۱۳۸۴: ۴۵).

جامعه بین المللی اکوتوریسم TIES تعریف فراگیری برای اکوتوریسم ارائه داده است: اکوتوریسم عبارت است از سفر مسئولانه به نواحی طبیعی که باعث حفاظت از محیط و بهبود رفاه افراد محلی می شود. (Yuan & et al, 2008: 235). در واقع اکوتوریسم به نوعی از توریسم اطلاق می شود که مبتنی بر مسافرت هدفمند به مناطق نسبتاً طبیعی، برای مطالعه، لذت جویی و استفاده معنوی از مناظر گیاهان و جانوران و هر نوع جنبه فرهنگی معاصر یا گذشته موجود در این مناطق می باشد (مجنونیان، ۱۳۸۱: ۵). اکوتوریسم و طبیعت گردی دارای زیرشاخه های مانند:

۱. کوهپیمایی، دیدار از حیات وحش، دیدار از چشم اندازهای طبیعی (آبشار، جنگل، دریاچه و رودخانه)، چشمه های آب گرم و لجن درمانی.
۲. شکار چهارپایان، ماهیگیری و صید پرندگان.
۳. گردشگری روستایی و آشنایی با کوچ و آداب و رسوم روستاییان.
۴. ورزش های آبی و ساحلی، شنا، قایق رانی، اسکی روی آب و غواصی.
۵. کویرنوردی و اسکی روی ماسه.
۶. ورزش های حرفه ای از قبیل کوهنوردی، سنگنوردی، دره نوردی، یخنوردی، غارنوردی و دوچرخه کوهستان (رضایی، ۱۳۸۳). می باشند.

صنعت گردشگری و اکوتوریسم:

اکوتوریسم از گونه های مهم صنعت گردشگری است که بیشترین ارتباط را با توسعه پایدار دارد. توسعه اکوتوریسم نیازمند سرمایه گذاری گسترده برای امکانات زیربنایی مثل هتل و جاده نیست. اکوتوریسم بیش از تأسیسات رفاهی و اقامتی نیاز به منابع انسانی دارد به همین دلیل شاید نیازی به جذب سرمایه گذاری های سنگین نداشته باشد در حالی که از سوی دیگر می تواند با ایجاد حجم انبوه تری از فرصت های شغلی، منافع آن را به طور مستقیم متوجه مردم بومی و اقشار تهیدست جامعه سازد با گسترش اکوتوریسم امکانات ایجاد کاربری اقتصادی برای چشم اندازهای طبیعی و در نتیجه تأمین اعتبارات لازم در جهت حفظ آنها فراهم می شود. اکوتوریسم در هر هکتار از هر نوع کشاورزی سودمندتر است و اشتغال زایی

اکوتوریسم سه تا پانزده برابر بیشتر از کشاورزی است. اکوتوریست ها عموماً دارای گرایش زیست محیطی هستند و می توانند نقش مؤثری در پالایش آلودگی ها، حفاظت محیط زیست و تبلیغ و گسترش فرهنگ زیست محیطی در بین مردم داشته باشند. در حال حاضر اغلب کشورهای جهان در رقابتی تنگاتنگ و نزدیک در پی بهره گیری از توانمندیهای توریستی و اکوتوریستی کشور خود هستند تا بتوانند سهم بیشتری از درآمد ناشی از این صنعت را به خود اختصاص دهند و با ساده ترین شکل ممکن به اشتغال زایی و توسعه مناطق بپردازند (مولایی و همکاران، ۱۳۸۶: ۱). تغییر سلیقه توریست ها موجب شده است که صنعت گردشگری، رویکرد مسافرت به مکانهای سرسبز را در پیش بگیرد و این عامل باعث ترغیب و رشد اکوتوریسم شده است. سرمایه گذاری در زیرساخت های گردشگری و استفاده از توان های طبیعی بالقوه منطقه ای به منظور جذب گردشگر، یکی از راه های مناسب، بدین منظور است (کاظمی، ۱۳۸۵: ۲). اکوتوریسم در میان گونه های مختلف گردشگری از جایگاه ویژه و رشد قابل توجهی برخوردار است به نحوی که در بیست سال اخیر شاهد گسترش سریع فعالیت های طبیعت گردی در سراسر جهان بوده ایم و انتظار میرود بر شدت این گسترش نیز افزوده شود. بنابراین اکوتوریسم به عنوان بخشی مهمی از صنعت گردشگری از آینده ای پر رونق و درخشان برخوردار است که موجب مزایای فراوانی برای جهانیان خواهد شد. (Randall, 2002, p 81).

اکوتوریسم و توسعه پایدار:

- مزیت های کلی که در ارتباط با انواع گردشگری مطرح می باشد در خصوص اکوتوریسم تقریباً صدق می کند با این وجود می توان برخی از مهم ترین مزیت های اکوتوریسم را به شرح ذیل بیان نمود.
- اکوتوریسم در سطح محلی ایجاد اشتغال می کند این اشتغال مستقیماً هم مربوط به خود بخش گردشگری و هم مربوط به بخش های متنوع حمایت و مدیریت منابع می شود.
 - اعتلای هویت بلقوه طبیعی و فرهنگی سرزمین ها و کشف غنای زیبایی بصری و حفاظت از آن ها.
 - تشویق به سرمایه در سرزمین های کوهستانی دور افتاده، محرومیت زدایی و فقر زدایی از مردم و جوامع محلی و روستا ها.
 - در آمد زایی جایگزین برای مردم روستایی میزبان از راه اشتغال، از جمله به عنوان راهنما، کرایه مسکن و اسب، اداره رستوران، فروش صنایع دستی بومی و فروش تولیدات کشاورزی.
 - استفاده پایدار از تنوع زیستی و منابع طبیعی.
 - به حداقل رساندن تاثیر گذار بر محیط زیست و فضا های اجتماعی فرهنگی، به ویژه از نظر تغییرات آب هوایی، مصرف انرژی و فرهنگ های سنتی.
 - مشارکت موثر و کامل تمامی طرف های ذی نفع به ویژه اجتماع های محلی و بومی.
 - افزایش آگاهی و آموزش زیست محیطی تمامی طرف های ذی نفع به ویژه گردشگران و میزبان های آنها.
 - منافع اقتصادی پایدار برای همه ی فعالان این عرصه

- اکوتوریسم سبب بهبود شبکه حمل نقل، ارتباطات و عوامل زیر بنایی شده و به همراه خود به مردم محلی سود می رساند.

پیشینه تحقیق:

در زمینه پژوهش های داخلی مطالعات ارزشمندی در ارتباط با اکوتوریسم تا کنون صورت گرفته است از جمله محرم نژاد و آقا خانی در ارزیابی تهدید ها و فرست های عوامل راهبردی صنعت اکوتوریسم منطقه جاجرود به این نتیجه رسیدن که صنعت اکوتوریسم در این منطقه از وضعیت مناسبی برخوردار نیست. لذا ایجاد و توسعه اکوتوریسم در منطقه حفاظت شده جاجرود و تبدیل این منطقه به یکی از قطب های طبیعت گردی ایران مستلزم بکار گیری مدیریت یک پارچه براساس عناصر زیست محیطی، اجتماعی و اقتصادی می باشد. (محرم نژاد و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۳۷).

در زمینه پژوهش های داخلی مطالعات ارزشمندی در ارتباط با اکوتوریسم تا کنون صورت گرفته از جمله مخدوم (۱۳۷۲) در مقاله ای که در سمینار ایرانگردی مطرح شد به تعریف اکوتوریسم پرداخت، سپس با توجه به تنوع اقلیمی و فراوانی جاذبه های اکوتوریستی در ایران برنامه ریزی بر مبنای اکوتوریسم را در زمینه گردشگری پیشنهاد کرده است.

هادوی و دیگران (۱۳۷۳)، در تحقیقی به بررسی وضعیت موجود تفرجگاه های عمومی حاشیه جاده کرج- چالوس در ارتباط با ویژگی های اکولوژیکی و برآورد ظرفیت برد اکولوژیکی و روانی در این تفرجگاه ها پرداخته است. این تحقیق که با استفاده از تکنیک پرسشنامه و بررسی میدانی انجام گرفته است، به این نتیجه رسیده که میزان بهره برداری در این مناطق در تمام تفرجگاه ها بسیار بالاتر از ظرفیت برد اکولوژیکی میباشد. *Fennell* (۱۹۹۹)، اکوتوریسم در تگزاس و انواع جاذبه های اکوتوریستی و چگونگی توسعه منطقه ای را بررسی کرد. *Vanessa* (۲۰۰۲)، در کاستاریکا به بررسی مناطق حفاظت شده که برای حفاظت از ساماندهی مطالعات مناطق گرمسیری پرداخته است، همچنین به بررسی وضعیت اکوتوریسم در دومینیکا و تأثیری که بر توسعه پایدار گردشگری براساس مدل اکولوژیکی داشته است مطالعه داشته است.

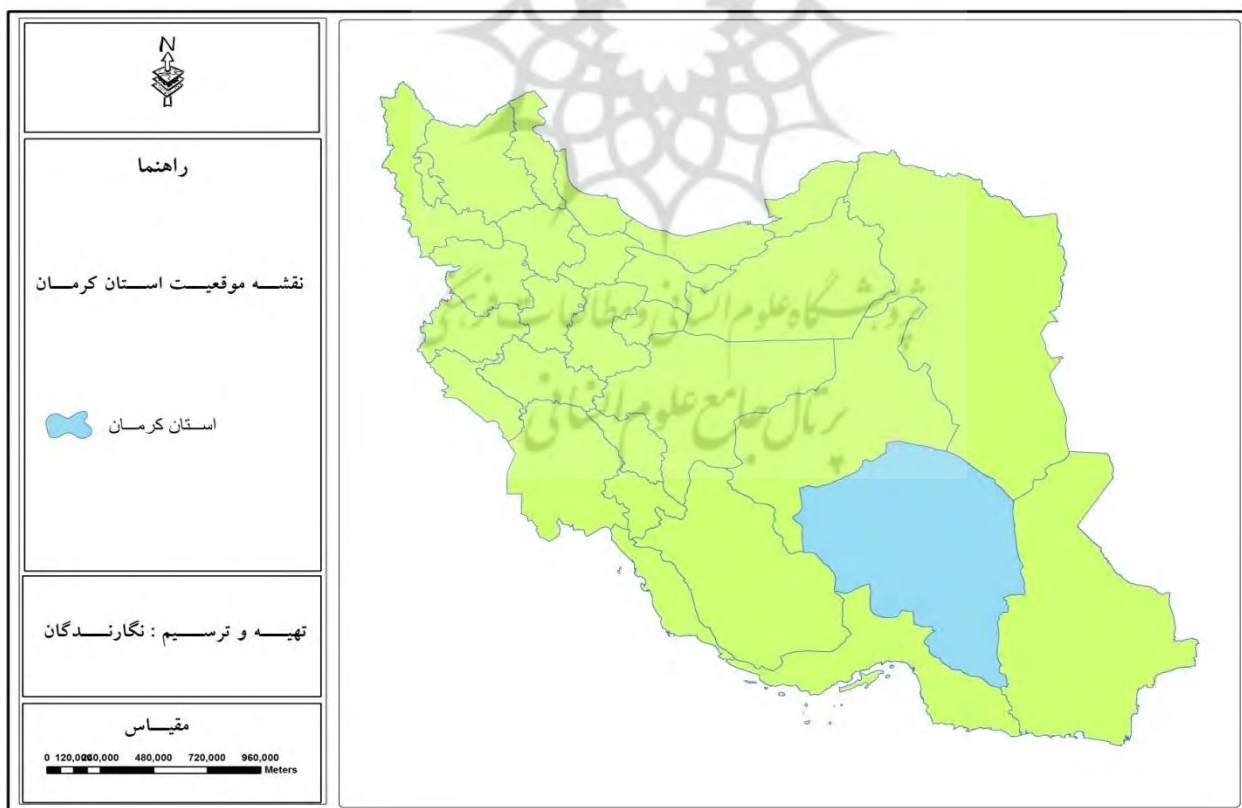
روش تحقیق:

روش تحقیق در این پژوهش از نوع توصیفی- تحلیلی با ترکیبی از روش کتابخانه ای و میدانی است. در بررسی کتابخانه ای با مطالعه منابع معتبر، گردشگری و اکوتوریسم شناسایی گردیده و اطلاعات لازم به منظور تدوین مبانی نظری پژوهش گردآوری شد. در کنار این روش با مشاهده میدانی و مطالعه انواع جاذبه ها اکوتوریسم استان کرمان علاوه بر معرفی به بررسی قابلیت ها و تنگناهای آنها پرداخته شده است و در پایان به آرایه راهکارهایی جهت بهبود و توسعه این نوع گردشگری پرداخته شده است.

معرفی قلمرو پژوهش:

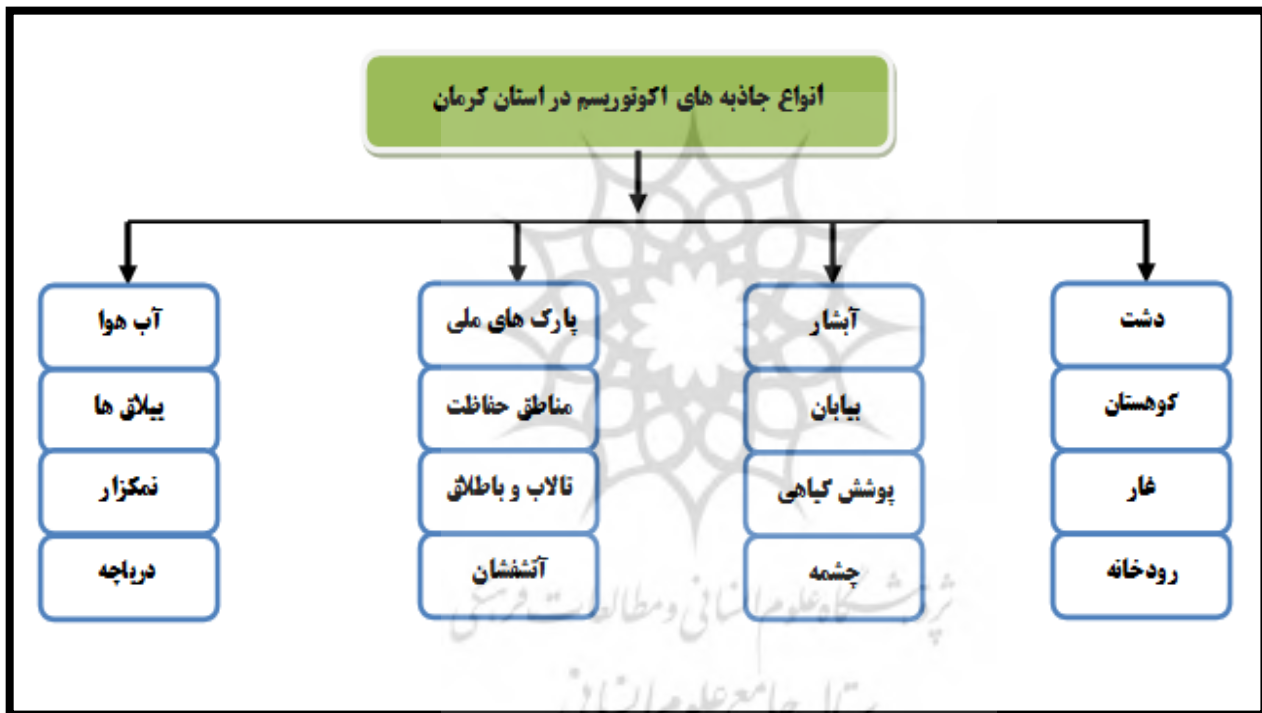
استان کرمان در جنوب شرقی فلات ایران بین ۵۴ درجه و ۲۱ دقیقه تا ۵۹ درجه و ۳۴ دقیقه طول شرقی و ۲۶ درجه و ۲۹ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۵۸ دقیقه عرض شمالی با مساحت ۱۸۲۳۴۹ کیلومتر مربع واقع شده است. و بیش از ۱۱/۱۵ درصد از مساحت کشور را به خود اختصاص داده است. استان کرمان از شمال به استان های خراسان جنوبی و یزد، و از جنوب به استان هرمزگان، و از شرق به استان سیستان و بلوچستان و از غرب به استان فارس محدود شده است. پهنای حداکثر استان در بخش شمالی ۴۸۰ کیلومتر و حداقل در بخش جنوبی تا ۸۰ کیلومتر تغییر می نماید. عرض متوسط استان ۲۵۰ کیلومتر و فاصله بین حد جنوبی و شمالی یا طول استان برابر با ۶۶۰ کیلومتر می باشد. (معاونت برنامه ریزی استان کرمان، ۱۳۸۹). تنوع آب و هوایی استان کرمان به دلیل شرایط خاص اقلیمی در خور توجه است استان کرمان از نظر تنوع آب و هوایی از گرم، شدیداً خشک ، متمایل به نه چندان خشک، سرد و بیلاق متمایل به استپ و نیمه خشک تا کویری برخوردار است. استان کرمان تحت تاثیر بادهای مختلف برون منطقه ای و محلی است. وزش این بادهای، آب و هوای آن را دستخوش تحولات و تغییرات زیادی می کند. (نجمی و رفیع زاده، ۱۰-۱۱).

نقشه (۱) موقعیت جغرافیایی استان کرمان

معرفی جاذبه های طبیعی گردشگری استان کرمان:

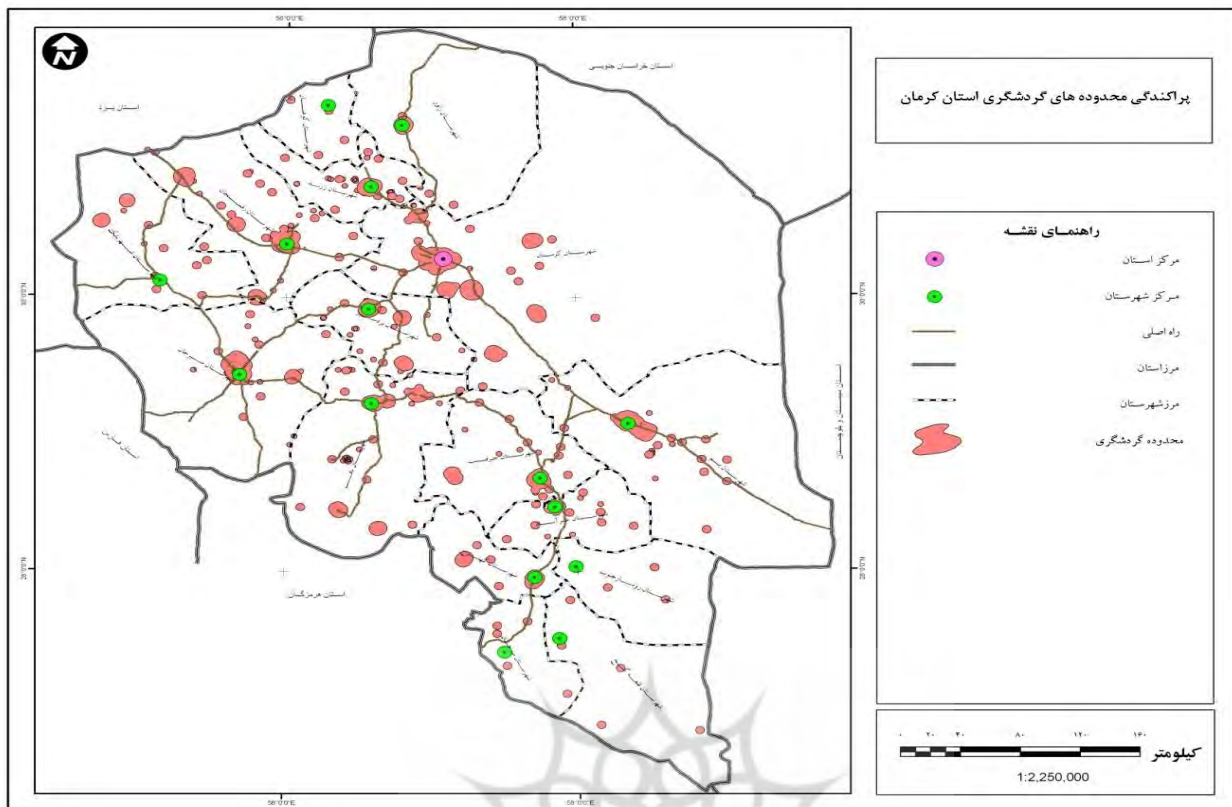
استان کرمان به عنوان یکی از مناطق مستعد و دارای پتانسیل در زمینه گردشگری مطرح بوده و هر ساله پذیرای تعداد کثیری از گردشگران داخلی و خارجی است و از سوی دیگر با محدودیتها و تهدیدهای فراوان در زمینه های زیست محیطی و کمبود امکانات زیر بنایی مواجه است. این استان دارای جاذبه های طبیعی فراوان، منابع طبیعی غنی جهت توسعه گردشگری بویژه اکوتوریسم است. بررسیها نشان می دهد که استان کرمان به لحاظ ساخت جغرافیایی خود از ابعاد اکولوژیکی و طبیعی از منابع نسبتا غنی و متنوع جهت توسعه گردشگری طبیعی برخوردار است که در ذیل به جاذبه های گردشگری طبیعی استان کرمان آورده شده است.

شکل (۱) انواع جاذبه اکوتوریسم در استان کرمان

جدول شماره (۱) جاذبه های طبیعی استان کرمان به تفکیک شهرستان

نام شهرستان	جاذبه های طبیعی	نام شهرستان	جاذبه های طبیعی
کرمان	مناطق ییلاقی سیرج، جوپار، کوهپایه، ماهان، راین، سکنج، فوسک، جاذبه های بیابان لوت، آب گرم های جوشان، حسین آباد راین، غرغره (باب ترش راین)، رضا آباد گزک، اختیار آباد، حوض باد جوشان، قله های مرتفع هزار، جوپار و پلوار، آبشارهای منطقه کوهپایه و راین، رودخانه سیرج	شهربابک	غار ایوب، روستای جوزم و مناطق خوش آب و هوای دیگر کوهستانی، چشمه های آب معدنی و آبگرم ساریج، مدوار، آباد زکریا، آباد کلین، مسینان گرم، منطقه شکار ممنوع شهر بابک
بافت	غار آهکی طرنک و جفریز، چشمه عروس رابر، دره های عشق آباد و گردو درکا و هنزای رابر، پارک ملی خیر و پناهگاه حیات وحش روچون، منطقه شکار ممنوع انجرک رابر، منطقه کوهستانی تخت شاهزاده، دره شگفت انگیز گلی هوک سرمشک، تخت سرطشک، آبگرم گزیمک، ده شیخ، آب سرد گرکشون، قله مرتفع کوه شاه، رودخانه خیر.	کهنوج	دشت های بسیار سرسبز بهاری، آب گرم فاریاب، آب گرم پاگدار، آب باریک روستای دهارون، رودخانه رضا آباد زرچین، آبشار دهکان، چشمه سارها و جویبار های کوههای دهکان و دیوان مراد، روستای سرسبز دهکان و پاگدار فاریاب
بردسیر	محدوده حفاظت شده بیدونیه، روستاهای خوش آب و هوای لاله زار، قریه العرب، بیدخوان با درختان گردو ۲۵۰۰ ساله، آردیکان، راسک، آب گرم قلعه عسکر، آب معدنی لاله زار، دره زیبای لاله زار، قله لاله زار، رودخانه لاله زار، رودخانه آب بخشا،	راور	روستای های خوش آب و هوای طرز، فیض آباد، سرو های کهنسال روستای طرز، چشمه آب گرم دیگ رستم، چشمه روستای خوردند
بم	مناطق ییلاقی دهبکری، ترغک، سیدآباد، آبگرم های آبارق، آبادسید، چهل تن، گریج، رودخانه نساء، رودخانه تهرود،	کوهبندان	کوههای سرسبز و دیدنی مانند کوه کوهبندان (داودان) دراسو، آسانج، حیات وحش کوه داودان، چاه آرتزین و دریاچه زیبای آن در منطقه موسوم به کویر، روستاهای خوش آب و هوا وییلاقی مانند درخیم، حسین آباد، دارستان، سیلا، گردو کج، درآب، منطقه فسیلی و تشکیلات زغال سنگ منطقه چشمه آب گرم خانقاه
جیرفت	مناطق ییلاقی ساردونیه، جبال بارز، محمدآباد مسکون، دلفارد جیرفت، آبشارهای، دلفارد، میجان، چاه آرتزین چمن، چشمه گاز فشان کُت باد روستای مسکون، آب گرم های گور و اسفندقه، چشمه آب معدنی جبال بارز، رودخانه شور، رودخانه هلیل	عنبرآباد	آبشارهای ژوروار رود فرق (بلند ترین آبشار خاورمیانه ارتفاع ۱۷۵ متر) آبشار و بُندر دوساری و چشمه سارهای آن
رفسنجان	مناطق ییلاقی مانند روستای راوز و دره دُر و روستاهای اطراف سرچشمه، چاه دریا، چشمه های آب معدنی یک چشمه، قاسم آباد، آباد آوران	قلعه گنج	دشت های سرسبز در اوایل بهار، درختان کهنسال کهور و گز و کنار، تپه های ماسه ای بیابانی به شکل سیف و پیرخان، شکاف های عمیق تونل مانند ناشی از زلزله بم در بخش کوهستانی روستای کشتیت
زرنج	ردپای دایناسورها ده علی رضا، مناطق ییلاقی سرخت، باغ اسفند، روستاهای اطراف زرنج، چشمه آب سرد سی ریز، و آب معدنی باب تنگ، منطقه حفاظت شده چاه کوه	منوجان	چشمه های آب گرم: بی بی روضه ارم، رب روم (سحر پسین) در دیسور ماه کنگان، چشمه های آب سرد: روضه ارم، کلوک، ریشی، آسمینون، آبشار سینگان روستای سرگرو، نخل چهار فصل در روستای بنک، درختان زیتون وحشی و گیاه ریواس و زیره کوه تیتو و کوه شنگ و کوه معدن
سیرجان	دهنه دروق، منطقه بلورد، دریاچه نمک (کفه نمکی)، گذار خانه سرخ، منطقه کوهستانی چهار گنبد، منطقه شکار ممنوع گود غول، چشمه های آب معدنی سه چشمه، بوجان، گلی آونگ، رودخانه تنگونیه	رودبار جنوب	زمستان معتدل و مناسب و دشت های سرسبز و زیبا در فصل بهار، باطلاق جازموریان، سواحل هلیل رود و رود آب سور (آب شور) و آب گرم مکینو روستای پورکی، چشمه آبگرم چالگان یا آبسگون بهادر آباد، چشمه آب گرم لچ آباد روستای پورکی، آب گرم چهل تن مهن آباد، آب گرم کولوچ نهضت آباد، چشمه های آب سرد رازان و گواه چهاران و گرانک، کوه مرتفع میل فرهاد

نقشه (۲) پراکندگی محدوده های گردشگری استان کرمان

محدودیت ها توسعه گردشگری طبیعی در استان کرمان:

کمبود مدیران متخصص در امر اکوتوریسم و توریسم در سطح استان. عدم شناخت کامل پدیده های جذاب اکوتوریستی استان کرمان و معرفی آنها به گردشگران. کمبود و نارسایی خدمات زیر بنایی مانند شبکه ارتباطی، مراکز اقامتی، خدمات بهداشتی، عدم وجود علائم راهنمایی در مناطق بکر. تفاوت های فرهنگی بین افراد بومی و گردشگران همچنین آگاهی کم افراد بومی نسبت به نیازها و خواسته های گردشگران و از طرف دیگر عدم آگاهی گردشگران از فرهنگ افراد بومی استان ضمن بروز مشکلات زیاد، مانع عمده ای در گسترش صنعت گردشگری و بالاخص اکوتوریسم است. عدم مشارکت افراد بومی در برنامه های توسعه گردشگری در این مکان از مشکلات دیگر می باشد.

مسائل امنیتی توریسم در مناطق دور دست و به خصوص مناطق بیابانی استان کرمان.

کمبود مراکز امداد و نجات در مناطق اکوتوریستی در سطح استان کرمان.

عدم شناخت نقش کلیدی اکوتوریسم در توسعه پایدار محلی.

عدم وجود طرح ها و سیاست های برنامه ریزی مدون در زمینه اکوتوریسم در سطح استان کرمان.

نتیجه گیری:

امروزه صنعت توریسم و بویژه طبیعت گردی یا اکوتوریسم در جوامع مختلف، سیاستگذاری و همچنین در نهادهای عمومی و تشکلهای زیست محیطی و توسعه پایدار و همچنین ایجاد درآمدهای ارزی و ریالی در تولید ناخالص ملی از رشد قابل توجهی برخوردار شده است. بنا بر پیش بینی سازمان جهانی جهانگردی در سال ۲۰۲۰ میلادی ضعیف ترین و پایین ترین کشورهای توریست پذیر جهان، از طریق این صنعت افزون بر ۲۰ میلیارد دلار درآمد کسب خواهند کرد و متوسط درآمد کشورهای توریست پذیر در این سال به ۵۰ میلیارد دلار خواهد رسید. کشور ایران در صورت سرمایه گذاری و تاکید بر جذب گردشگر طبیعی اکوتوریست می تواند به راحتی به درآمدهای پیش بینی شده سازمان جهانی جهانگردی دست یابد یکی از سیاستها و اهداف دولت جمهوری اسلامی ایران رونق صنعت گردشگری و توریسم در جهت کاهش تکیه به درآمدهای نفتی بوده که در سالهای اخیر به این صنعت توجه خاصی مبذول داشته است؛ چرا که کشور ایران از پتانسیل های بالا و منحصر به فردی در زمینه جلب توریست برخوردار است. استان کرمان به عنوان پهناورترین استان کشور دارای تنوع آب و هوای و با داشتن استعداد های فراوان اکوتوریستی به جایگاه اصلی خود دست پیدا نکرده است. به طوری که می توان با برنامه ریزی و مدیریت مناسب در زمینه معرفی جاذبه های اکوتوریستی این استان، مشکلات و محدودیت ها در این زمینه را به حداقل رسانید و تبدیل به فرصت کرد و باعث توسعه توریسم به خصوص اکوتوریسم در این استان گردید. و به تبع آن اکوتوریسم با تاثیری که بر منطقه می گذارد میتواند با حفاظت از منابع طبیعی، اشتغال زایی و ایجاد درآمد، افزایش حس احترام به منابع طبیعی، بهبود زیر ساخت های مناطق و همچنین با گسترش فعالیت های اکوتوریستی می توان به توسعه پایدار در منطقه دست یافت.

راهکارهای پیشنهادی:

۱. شناسایی هرچه بیشتر مناطق مختلف که استعداد توسعه گردشگری طبیعی را دارا می باشند.
۲. برقراری امنیت برای گردشگران.
۳. ارتقاء تبلیغات و اطلاع رسانی پیرامون جاذبه های منطقه در سطح ملی و بین المللی.
۴. فرهنگسازی و آگاه سازی گردشگران داخلی جهت برقراری ارتباط سالم و ایجاد تعامل با افراد بومی و تلاش جهت حفظ محیط زیست مناطق مورد بازدید.
۵. تدوین خط مشی های آتی توسعه در منطقه براساس توانایی های محیط طبیعی منطقه.

۶. توسعه و بهسازی شبکه ارتباطی استان به ویژه مسیر های منتهی به جاذبه های مهم اکوتوریستی استان.
۷. آموزش و ترویج فرهنگ و ارزش اکوتوریسم در منطقه.
۸. مشارکت دادن افراد محلی در مدیریت و کارهای اجرایی.
۹. معرفی پتانسیل های اکوتوریسم بیابان و ایجاد محیط های جهت انجام مسابقات رالی و شتر سواری در مناطق بیابانی و جذب توریسم.
۱۰. ایجاد تسهیلات جهت تشویق بخش خصوصی به سرمایه گذاری در ایجاد امکانات رفاهی (ساخت هتل، اقامتگاه و رستوران های توریستی در سطح مناطق اکوتوریستی استان).

منابع و ماخذ:

۱. جعفری ، مرضیه(۱۳۹۰). پایان نامه ، ارزیابی اثرات گردشگری مذهبی در توسعه پایدار و کیفیت زندگی ساکنان نواحی روستایی (روستاهای شهرستان فسا) ، استاد راهنما دکتر جواد بذرافشان ، دانشگاه سیستان بلوچستان.
۲. دفتر برنامه ریزی و بودجه(۱۳۸۷). گزارش اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی استان کرمان.
۳. رضایی، محمد(۱۳۸۳). حلقه گمشده صنعت گردشگری ایران .
۴. زنگی آبادی، علی و مصطفی محمدی ده چشمه(۱۳۸۶). "امکان سنجی توانمندیهای اکوتوریسم استان چهارمحال بختیاری به روش *SWOT* ، مجله محیط شناسی، شماره ۴۷.
۵. شمس الدین نجمی، علی و رفیع زاده، محمد(۱۳۸۱). "سیمای جهانگردی استان کرمان"، تهیه و تدوین : انتشارات سازمان مدیریت ایرانگردی و جهانگردی استان کرمان.
۶. قره نژاد، حسن(۱۳۷۴). اقتصاد و سیاست گذاری توریسم، انتشارات مانی، اصفهان.
۷. کاظمی، مهدی،(۱۳۸۵). مدیریت گردشگری، انتشارات سمت، تهران.
۸. کریم پناه، رفیق و فرج زاده، منوچهر(۱۳۸۴). تحلیل اکوتوریسم و نقش آن در توسعه منطقه ای استان کردستان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
۹. ماهینی، سلمان، عبدالرسول، ریاضی، برهان، نعیمی بابک، کفایی، بابایی ، ساسان و جوادی عطیه،(۱۳۸۸)، ارزیابی توان طبیعت گردی شهرستان بهشهر بر مبنای روش ارزیابی چند معیاره با استفاده از *GIS*، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره یازدهم، شماره ۱۹۸-۱۸۹.

۱۰. مجنونیان، هنریک (۱۳۸۱). راهنمای آماده سازی پارک ملی و مناطق حفاظت شده برای توریسم، انتشارات اتحادیه جهانی حفاظت محیط زیست.
۱۱. محرم نژاد، ناصر و آقا خانی، مهسا (۱۳۸۸). ارزیابی تهدیدها و فرصت های عوامل راهبردی صنعت اکوتوریسم (مطالعه موردی: منطقه حفاظت شده جاجرود)، فصلنامه علوم و تکنولوژی محیط زیست، دوره یازدهم، شماره سه.
۱۲. مولائی هشتجین و نادعلی، خوشنود (۱۳۸۶). اکوتوریسم و توسعه در کنار عملکرد مسلط جزایر خارک و خارکو، مجموعه مقالات همایش منطقه ای جغرافیا، گردشگری پایدار، اسلام شهر، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد اسلامشهر.
۱۳. نعمتی، نسرین (۱۳۸۴). راهکارهای توسعه گردشگری در ایران، مجموعه مقالات ظرفیت های اقتصادی ایران با تاکید بر وضعیت گردشگری ایران در بستر جهانی شدن، دانشگاه آزاد واحد فیروزکوه.
۱۴. هادوی، س و دیگران (۱۳۷۳). بررسی وضعیت برد اکولوژیکی و روانی تفرجگاههای حاشیه جاده چالوس از کرج تا پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران.

15. Vanessa, A, Verse. (2002). *Ecotourism in small Caribbean island*. published in university of Florida. PP.1-36.

16. Fennell, D. A (1999) *Economic and introduction* .p:283-310.

17. Higham, j. (2007), *Critical issues in Ecotourism: Understanding a complex tourism phenomenon*, amsterdan, published by Elsevier Ltd, Butterworth Heninemann.

18. Yuan, J., L. Dai, and Q. Wang, (2008). *State-led ecotourism development and nature conservation: a case study of the Changbai Mountain Biosphere Reserv, China*. Ecology